

Kentsel Dönüşümün ve Hareketliliğin Mekân-Suç İlişkisi Üzerine Yansımaları: Şükran Mahallesi Örneği

Reflection of Urban Transformation on Space-Crime Relationship

Gülşen ÇANKAL^a

ÖZET	ABSTRACT
<p>Kentsel dönüşüm uygulamaları yıkılma tehlikesi bulunan yapıların kontrollü şekilde yıkılarak yerine yeni yapıların yapılması ve olası can ve mal kaybının önüne geçilmesini amaçlamaktadır. Ancak genelde sosyal bilimler, özelden ise sosyoloji için kentsel dönüşüm uygulamaları sadece mimari anlamda karşılık bulan bir olgu değildir. Ekonomik yetersizlikler ya da göç gibi etkenlere bağlı olarak köhneleşen mekanlar, süreç içerisinde sosyal anlamda da çöküntüye sebep olabilmektedir. Çöküntü haline gelen bu mekanlar zaman içinde suçun işlendiği ya da suçlunun yakalandığı mekanlar olarak bir kimlik kazanmaktadır. Bu çalışmada, Konya, merkez Meram ilçesine bağlı Şükran Mahallesi'nde 2016 yılında başlayan kentsel dönüşüm uygulamasının suç ile ilişkide nasıl bir role sahip olduğunun ortaya çıkarılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda 2019 yılı Mart – Temmuz ayları arasında 15 kişi ile nitel yöntem ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bulguların analizinde fenomenolojik bakış açısı kullanılmış ve hem fiziksel hem de sosyal dönüşümü referans alan kentsel dönüşüm uygulamasıyla birlikte projenin henüz tamamlanmamasına bağlı olarak daha önce mekanda görülmeyen yeni suçların ortaya çıktığı tespit edilmiştir.</p>	<p>Urban transformation practices aim to demolish the structures that are in danger of collapse in a controlled manner and to construct new ones instead, and to prevent possible loss of life and property. However, urban transformation applications for social sciences in general and sociology in particular are not just a phenomenon that finds an architectural response. Due to factors such as economic inadequacies or migration, places that become outdated can also cause social collapse in the process. These places, which have become ruins, gain an identity over time as the places where the crime is committed or the criminal is caught. In this study, it is aimed to reveal what kind of a role the urban transformation application, which started in 2016 in Şükran District of Konya, Meram district, has a role in the relationship with crime. In this context, interviews were conducted with 15 people between March and July 2019, using qualitative method and semi-structured interview technique. A phenomenological perspective was used in the analysis of the findings, and it was determined that new crimes that were not seen in the place before were emerged due to the urban transformation application, which takes both physical and social transformation as a reference, and due to the incomplete completion of the project.</p>
<p>Anahtar Kelimeler Kentsel Dönüşüm, Kentleşme, Suç, Konya, Şükran Mahallesi</p>	<p>Keywords Urban Transformation, Urbanization, Crime, Konya, Şükran District</p>

^a Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Doktorant. Email: gulsencimen42@hotmail.com
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

1. Giriş

Batı orjinli ve endüstri toplumlarının bir ürünü olarak ortaya çıkan sosyoloji, teorik temellerini büyük endüstri kentlerinde oluşturmuştur. Kent sosyolojisi teorik temelleri itibariyle her ne kadar Chicago Okuluna dayandırılrsa da sosyolojinin kentleşmeye ilgi duyması sosyolojinin kendisi ile başlamıştır diyebiliriz (Bal, 2011: 11). Bu bağlamda kent sosyolojisi, kentte üretim ilişkilerinin, ideolojilerin ve toplumsal pratiğin mekana yansımaları ve onu oluşturması, biçimlendirmesi açısından ele alınmalıdır (Tolan, 1991: 60). Kent tanımlarının ortak noktalarını incelediğimizde büyük çoğunluğunun teknolojik gelişmelerin ve hizmetlerin kentte yoğunlaştığında hemfikir olduklarını görürüz. Bunun yanında kentin, üretimin denetlendiği ve örgütlendiği, nüfusun yoğun olduğu, bağımlılıkların azaldığı, bütünleşmenin arttığı, ticaretin örgütlendiği, gelişme ve uygarlıkla birlikte anılan bir yaşam birimi olduğunun altı çizilmektedir (Koyuncu, 2011: 32).

Ülkemizde kent sosyolojisi üzerine farklı dönemlerde farklı çalışmalar ile karşılaşılmaktadır. İlk araştırmalar ağırlıklı olarak endüstrileşme çabasında olan yeni kentleşen yerleşim birimleri üzerinedir. Karabük, Ereğli, Sakarya, Susurluk gibi devlet öncülüğünde kurulan demir-çelik ya da şeker tesislerinin yarattığı kentleşme olgusu sosyologların dikkatini çekmiş ve buralarda saha çalışması yapılmıştır. Kentlere yönelik yoğun göçlerin yarattığı sorunlar; gecekondulaşma, göçmenlerin kentle bütünleşme ve bütünleşememesi, “kentlileşemeyen köylüler”, işsizlik vb. bazı toplumbilimcilerin ilgi alanına girmiştir (Bal, 2011: 25). 1980 sonralarında kentsel yoksulluk, suç, etnik ve dini kimlik, zorunlu göç; 1990 sonrası siyasal İslam’ın kentsel mekanda artan etkisi, yeni bir İslami kent söylemi, siyasal iktidarın kentler üzerine kurduğu güç; 2000’li yıllarda kentsel dönüşüm ve kentsel dönüşüm uygulamalarının kontrolsüz bir biçimde ülke geneline yayılması, rant odaklı projeler; 2010 sonrası ise Suriyeli göçün neden olduğu sorunlar bir çalışma alanı olarak Türk toplumbilimciler tarafından ele alınan çalışma konuları olmuştur (Karasu, 2018: 292-293).

2011 yılı itibariyle Suriye’de yaşanan iç çatışmalar nedeniyle Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin büyük çoğunluğu kent merkezlerine yönelmiş ve çoğunluğunu Suriyeli sığınmacıların oluşturduğu mahalleler ortaya çıkmıştır. Birçoğunun ekonomik yetersizliklerle mücadele etmek amacıyla ev kiralalarının daha uygun olduğu çöküntü mahalleleri tercih etmesi ile birlikte bu mahalleler süreç içerisinde daha çok işsizliğin, suçun ve hastalığın merkezi konumuna gelen mahalleler haline gelmiştir (Özer ve Beyazıt, 2020: 554). Konya merkez Meram ilçesinde bulunan Şükran Mahallesi de benzer bir tecrübeye şahitlik etmiş ve kentsel dönüşüm öncesi Suriyeli sığınmacıların en fazla ikamet ettiği mahallelerden biri olmuştur. Konya’nın merkezi konumunda yer alan Şükran, Mevlana Müzesi, Alaaddin Tepesi, Tarihi Bedesten Çarşısı gibi önemli mekanların ortasında konumlanmaktadır. Şükran içerisinde yer alan yapıların ise yaklaşık olarak 50 yıllık olduğu belirtilmektedir (Meram Belediyesi, 2020). Yapıların 50 yılı aşkın bir zamandır varlığını koruyarak olmasıyla birlikte Şükran Mahallesi hem göç veren hem de göç alan hareketlilikle karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde hane sahipleri yeni binaların inşa edildiği mahallelere taşınırken, dezavantajlı gruptaki insanlar da Şükran Mahallesi’nde görünürlük elde etmişlerdir. Şükran Mahallesi’ndeki yerlilerin bu mekanları boşaltması ile mahalle ilk olarak Romanlar daha sonra Afganlar, Somaliler gibi farklı etnik yapılara ev sahipliği yapmıştır. Son olarak Suriye’nin Şarkıyye kırsalından gelenler başta olmak üzere birçok Suriyeliler yine bu mahallede ikamet etmeye başlamıştır (Koyuncu, 2014: 68). Mahallede yapı stokunu iyileştirmek ve ekonomik anlamda tekrar değer kazandırmak adına 2016 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın teklifiyle “riskli alan” olarak ilan edilen Şükran Mahallesi’nde kentsel dönüşüm çalışmaları başlatılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Şükran Mahallesi’nde 2015 yılında başlayan kentsel dönüşüm proje uygulamasının suç ile ilişkide nasıl bir role sahip olduğunun ortaya çıkarılmasıdır.

2. Kent ve Suç İlişkisi

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkiye baktığımızda genel olarak sağlıklı kentleşme sonucunda ortaya çıkan sosyo-ekonomik faktörlerin suç doğurabileceğini görmekteyiz. Günümüzde kentlerdeki yaşam özellikle kırsal alanlardan kentlere doğru görülen yoğun göçün sağlıklı kentleşmeye yol açmasıyla birlikte sağlıklı sosyal ilişkileri de beraberinde getirmiştir. Kentteki sosyal kontrolün kırsal alanlara göre daha zayıf olması, özellikle çocukların kentsel alanlarda ailelerine, arkadaş ve akrabalarına, okul çevrelerine olan bağlarının daha zayıf olması, kentsel alanlarda bireylerin üzerindeki sosyal kontrolün daha az olması suç oranlarında artışın yaşanmasına yol açan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Güçlü, 2009: 206-207). Kentin suç üzerindeki etkisi sadece toplumsal kontrolün zayıflaması ve ilişkilerin yüzeysel duruma gelmesi ile sınırlı değildir. Kentteki çevre kirliliği, yoğun trafik, ulaşım zorlukları, geçim kaygısı, işsizlik, ekonomik bunalımlar gibi sorunlar kişinin psikolojisinde olumsuz etkilere neden olmakta ve bu durum şiddet eğilimini ve suç oranını artırmaktadır (Karasu, 2018: 258).

Kent çevresinin insan davranışları üzerindeki etkilerinin açıklanması, kentin sosyolojik bir kuram çerçevesinde ele alınması Chicago Okulu sayesinde gerçekleşmiştir (Tatlıdil, 1992: 26). Ernest Burgess Chicago şehri üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda şehrin doğal olarak beş dalgadan oluşan dairesel bölgeler halinde bir yapıya sahip olduğunu bulduğu modele göre; ekonomik manada en önemli halka, ilk halkayı oluşturmaktadır. Bu bölge iş ve sanayi bölgesidir. Yoğun göçler alan Chicago şehri göçle gelenleri yine ilk olarak bu halkada karşılamıştır. Yeni gelenler sebebiyle eskiler yerlerini yenilere bırakıp içten dışa eğilim gösteren bir yapıya bürünmüştür. Bu halkaları birbirleri ile ekonomik, sosyal, kültürel olarak birbirinden farklılık göstermektedir. Birinci halkada terk edilmiş harabe eski yapılar bulunurken buralarda yine ulaşım ve daha iyi evde kalmaya gücü yetmeyenler zorunlu olarak kalmaktadır. İkinci halka ise herkesin işe gelip giderken kullandıkları bölge olan geçiş bölgesidir. Bu bölge içerisinde daha çok fabrikalar, imalathaneler, terk edilmiş yapılar ve eski harabe evler bulunmaktadır (Park ve Burgess, 2015). İş yerlerinin bulunduğu kesimin altı suç ve kötülükleri saklayan çöküntü alanlarını bulundurmaktadır. Bu çöküntü alanları gettoların mekanıdır. Bozulmanın olduğu alan aslında düşüşün ve azalan nüfusun yeri olmakla birlikte yeniden yapılandırılmanın da yeridir. Diğer kuşak ise iş yerleri ve fabrika çalışanlarının yaşadığı kuşaktır. İkinci kuşak göçmen yerleşim alanı olan bu halka gelecek vaat eden getto ailesinin çöküntü alanlarından kaçtığı bölgedir. Ekonomik ve kültürel gruplaşmalara göre gerçekleşen bu farklılaşma şehre biçimini ve kişiliğini vermektedir (Park ve Burgess, 2015:97-98). Wacquant (2010) da gettonun yoksul ailelerin, bireylerin bir araya toplanmalarından öte bir şey olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre getto, etno ırksal kapatma ve özgün bir yapıdır. Gettoda bulunan insanları ayrı bir şekilde adlandırmaya gerek yoktur. İnsanlar sıradan insanlardır. Ayrı şekilde sınıflandırmak onları olumsuz davranış sergilemelerinde cesaretlendirmektedir.

Bununla birlikte, suçlu olarak etiketlenen bölgelerde nüfusun yoğunluğu, boş konutların varlığı, doğal gözetimin mümkün olması, erişim fırsatları, fiziksel ölçütler, kent büyüklüğü ve tasarımı, aktivite alanlarını ve yollarının kullanım yoğunluğu, kat adedi, kent merkezine olan uzaklık gibi faktörler suç etkileyen mekânsal faktörlerdir (Ayhan, Çubukçu, 2007: 40). Suç toplumsal bir olgudur, ama mekânsal boyutu da önemlidir. Kentlerdeki belli semtler/mahalleler toplumsal söylem içinde suç ile örtüşmektedir. Bunun sonucunda o semt ya da mahallede oturanlar potansiyel suçlu olarak görülmekte, damgalanmaktadır (Aksoy, 2007: 30). “Sıcak noktalar” olarak adlandırılan bu bölgeler, kentin tamamı düşünüldüğünde suçun yoğun olarak işlendiği noktalar. Bu noktalar “suç üreten”, “suç çeken” ve “suç işlenmesini kolaylaştıran” alanlar olmak üzere üç

gruba ayrılmaktadır. Bu konuda yapılan bilimsel araştırmaların tamamında, kentsel mekânın fiziksel ve sosyal özelliklerinin suç işlenmesini zorlaştırabildiği, suçu engelleyebildiği veya tam tersi olarak suçun oluşmasına uygun bir zemin yaratabildiği, suç oluşmasını desteklediği yönünde bir ortak kanı bulunmaktadır (Ünsal, 2015: 259-260). Artan suç oranlarının kentte neden olduğu en büyük etkilerden biri de toplumda yarattığı “suça maruz kalma korkusu” ya da kentsel mekânda duyulan “güvensizlik hissi” olmaktadır. “Güvensizlik hissi” ya da “suç korkusu” olarak tanımlanan kentsel mekânda suça maruz kalma korkusu, en önemli problemlerden bir tanesidir (Ataç, 2007: 16-17).

Kent yaşamı, insan hareketlerine bağlı olarak nüfusun hızla artması, özellikle kentsel yerleşimleri sosyal kontrolün azaldığı mekanlara dönüşmüş ve bu değişim nedeniyle kentlerde topluma ve kente karşı işlenen suçların oluşmaması veya engellenmesi önem kazanmıştır. Bu nedenle 21.yy da kentlerin en önemli sorunu güvenliğin sağlanması olmuştur (Aksoy, 2007: 11). Kentlerde güvenliği sağlamada birçok mekanizma karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri ise hiç şüphesiz kentsel dönüşüm uygulamalarıdır. Suç ile mücadelede önemli olduğu düşünölen kentsel dönüşüm uygulamaları, suçun oluşmasına neden olan alanları rehabilite edilerek suç ile mekanı ilişkilendirmeden, mekana yeni bir kimlik kazandırması adına önemli görölmektedir.

2. 1. Kent - Suç İlişkisinde Kentsel Dönüşüm

2000’li yıllarda Türkiye kentleri ve değişimleri söz konusu olduğunda en çok kullanılan kavramların başında kentsel dönüşüm gelmektedir (Şentürk, 2012: 349). Kentsel dönüşüm politikası belirli bir kentsel alanın yıkılıp yerine yeni bir mekânın inşa edilmesini, yolların ve caddelerin yeniden düzenlenmesini içermektedir (Özden, 2008: 52). Bu alanlar genellikle köhnemiş, fiziksel ve sosyal açıdan çöküntü haline gelmiş, yoksulluğun yaygın ve derin bir biçimde yaşandığı, yasa dışı faaliyetlerin bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır (Özden, 2008: 43).

Kentsel dönüşüm üzerine yapılan tanımlar genel olarak bu olgunun sadece fiziki bir mekânsal tasarım olmadığını, bünyesinde ekonomik ve sosyal yapı gibi birçok olgunun varlığına işaret etmektedir. Bu nedenle Alver, kentsel dönüşüm uygulamalarının toplumsal ve insani bir karakter kazanmaları için sadece mimar ya da mühendislerin aktör olmasını değil, edebiyatçılardan sanat tarihçilerine, sosyologlardan coğrafyacılar kadar uzanan pek çok aktörün sürece dahil edilmesini belirtir (Alver, 2013: 69). Özden (2008)’e göre, kentsel dönüşümde en önemli unsurlardan birisi dönüşümün meydana geleceği alanlarda ikamet eden halkın; gelmiş olduğu yer, kültürel özellikleri, eğitim, gelenek ve görenekleri, bilinçlilik düzeyleri, yöreden hoşnutluk, ev sahibi ya da kiracı olmaları, ekonomik unsurlar ya da kentsel hareketlilik, kentsel dönüşümde alınan kararları etkilemektedir. Kentsel hareketlilik noktasında eğer yörede ikamet edenlerin büyük çoğunluğu yöreye dışarıdan yerleşmişlerse doğal olarak geldikleri yörenin örf, adet ve alışkanlıkları ağır basacak ve kendi gruplarını oluşturacaklardır. Bu nedenle mahallede ikamet eden bireylerin ne zaman mahalleye yerleştikleri, zaman boyutu, aidiyet hislerinin oluşup oluşmamasını anlamak önemlidir. Bir bölgede uzun süre ikamet edenleri kentsel dönüşüme ikna etmek, kısa sürede oturanları ikna etmekten daha zordur. Ancak yerel toplum yaşadığı yerden hoşnut değilse kentsel dönüşüm ile bu hoşnutsuzluğun sebebini bulmak, araştırmak ve çözüm bulmak durumundadır (Özden, 2008: 74-79).

Kentsel dönüşüm gerektiren nedenler, ölkelerin gelişmişlik aşamalarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Gelişmiş ölkelerde kentsel dönüşüm, sanayi sonrası gelişme aşamasının sorunlarını ve özellikle de post-fordist dönem dinamiklerinin yol açtığı, sosyo-ekonomik ve mekânsal çöküntüleri aşmaya yönelik geniş kapsamlı bir yeniden yapılandırma biçiminde gerçeleşirken, gelişmekte olan ölkelerde, kentsel hareketliliğe bağlı olarak göçle oluşan illegal

konut alanlarının dönüştürülmesi, doğal afetler sonucunda zarar gören kentsel alanların yeniden yapımı, alt gelir gruplarına ait konut alanlarının sağlıklılaştırılması ve tarihi nitelikli kent merkezlerinin yeniden işlevlendirilerek korunması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Tosun, 2010: 151). Ülkemizde ise 1950'lerden sonra kentleşme olgusunun hissedilmesi ile kırdan kente yoğun göçlerin yaşanması ve 1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gelecek ön görülemeden hareket edilmesi bir takım sorunlara yol açmıştır. Kent merkezleri; konut, ekonomik, sosyo-kültürel sorunlarla karşı karşıya kalmış, kentsel hareketliliğe neden olan denetimsiz göçün fiziki mekana yansması ile kentsel dönüşüm kendisini göstermiştir (Özden, 2008: 272-273).

Kentsel dönüşüm yöntemleri; yenileme, sağlıklılaştırma, koruma, yeniden canlandırma, yeniden geliştirme, düzenleme, temizleme, yeniden üretim, kalitenin yükseltilmesi, soylulaştırma (Ertaş, 2011) gibi birçok amaca hizmet etmektedir. Bu amaçların her biri dolaylı olarak kentte hareketliliğe neden olan ve suçun oluşmasına zemin hazırlayan bölgelerin ortadan kaldırılmasıyla suçun hem yapısında hem de niceliksel olarak oranında bir değişimi de mümkün kılmaktadır. Kent içerisinde suça ve suçluya uygun zemini hazırlayan çöküntü mekanlarının kentsel dönüşüm projeleri ile suçu ve suçluyu bir anlamda uzaklaştırdığını söylemek mümkündür (Akalin, 2017: 15). Bu bağlamda kentsel dönüşüm uygulamalarının suçu önlemede nasıl bir rolü olduğu ya da mekan içerisinde kentsel dönüşüme bağlı olarak mevcut suçlara ilaveten yeni suçların yaşanıp yaşanmadığı bu çalışma kapsamında incelenmektedir.

3. Yöntem

Araştırma kapsamında 2019 yılı Mart - Temmuz ayları arasında kentsel dönüşüm öncesinde Şükran Mahallesi'nde ikamet eden 15 katılımcı ile nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüş ve tutumlarına ilişkin ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyulması, kentsel dönüşümün suç olgusu ile nasıl bir rolü olduğunu keşfetmek ve mahalle sakinlerinin süreci nasıl anlamlandıklarına odaklanmak için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamında, kent ve suç ilişkisini anlamak için görüşmelerde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışmaya kaynaklık eden kişiler 2010-2019 yılları arasında mahallede ikamet eden ya da bu tarihler arasında taşınan bireyler olarak belirlenmiş, dil problemi nedeniyle Suriyeliler ile görüşmeler gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışma yaşları en az 27, en çok 76 arasında değişen ve biri kadın olmak üzere toplam 15 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Katılımcıların eğitim seviyeleri genel olarak ilkokul olmakla birlikte dört katılımcı üniversite mezunudur. Hem mahalleyi, hem de kentsel dönüşüm sürecini anlamak adına Meram Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğünde sahadan sorumlu bir personel ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında alandan elde edilen veriler doğrultusunda tematik kavramsallaştırmalarla analiz edilmiştir.

4. Araştırmanın Bulguları

4.1. Kentsel Dönüşüm Öncesi Şükran Mahallesi

4.1.1. Fiziki Yapı

Eski Konya yerlilerinin ikamet ettiği ve hem Mevlana'ya hem Tarihi Bedesten Çarşısına yakın olan Şükran Mahallesi, merkez Meram ilçesine bağlı olarak şehrin merkezi konumunda bulunmaktadır. Şehrin merkezi konumunda bulunması nedeni ile tarihsel sürede birçok farklı etnik yapıdan göçe maruz kalmış ve zaman içerisinde burada ikamet eden yerli halk ekonomik imkân elde ettikçe merkezin daha dış bölgelerine yerleşmiştir. Meram Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğünden alınan bilgilere göre parsellere binaların tam olarak oturtulması ile yapılaşma olarak yoğunluğun

fazla olmasına bağılı olarak Şükran Mahallesi'nde kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar gibi kimseler için sosyal aktivite alanları bulunmamaktadır.

2011 yılı Suriye'de yaşanan iç göç sonucunda üç buçuk milyon Suriyeli can güvenliğini korumak üzere Suriye'yi terk ederek Türkiye'de dâhil olmak üzere pek çok ülkeye göç etmişlerdir. Türkiye'de ise İstanbul, Gaziantep, Hatay, Kilis gibi iller dâhil olmak üzere Konya'da Suriyelilerin ikamet için en çok tercih ettiği iller arasında yer almıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü istatistiklerine göre 121.064 Suriyeli Konya'da ikamet etmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021). Konya'ya yerleşip Şükran Mahallesi'nde ikamet eden Suriyelilerin büyük bir kısmı Halep ilinden gelmiştir. Mahalledeki Suriyelilerin büyük çoğunluğunu orta ve alt gelir grubunun ikamet ettiği Şarkıye kırsalından gelenler ile Halep Şam arasında bulunan, kent hayatına yabancı, günübirlik işler ile geçinen, ahlaki normların dejenere olduğu bir bölge olan Zeytan Köyünden gelenler oluşturmaktadır (Koyuncu, 2014: 66-67). Bu geliş süreci ile Şükran Mahallesi'nde çöküntü süreci hızlanmıştır. Binalarda çatlaklar ve yıkılmaya yüz tutmuş yapılara ek, binaların çok kötü kullanılması, ağır, yoğun kokuların binaların etrafını sarması, kent hayatına yabancı olan Suriyelilerin apartman içine, evin bahçesine, arka sokaklara attıkları çöpler nedeniyle fare, hamamböceği gibi haşerelerin oluşması, ayrıca kanalizasyon hattında yaşanan tıkanmalar Şükran Mahallesi'nde görünürlük elde etmiştir.

“Evler eskiydi. Suriyeliler gelince daha beter oldu. Suriyeliler her şeyi aşağıya atıyorlardı. Her evden bir kamyon çöp çıkardı. Fare, hamamböceği, tahtakurusu doldu taşı mahalle. Atılan çöpler hep evlerin arka tarafındaydı.” (Katılımcı: 3, Erkek: 53 Yaş).

Kira getirisi düşünülüğünde mahallede yer alan yapıların kötü durumda olması önemsenmemiş, birçok ev sahibi dairelerini kiraya verdikleri gibi bahçe içerisinde araba park yeri ya da diğer kullanımlar için kullanılan küçük mekânları zor durumda kalan Suriyelilere yüksek fiyatlarla kiralamışlardır.

“Şükran'da adam kendi evine kendisi oturuyor, garajı, ekmek evini Suriyeliye, Afgana kiraya veriyor. Ekmek evini iki kişiye kira vermiş. Garaja tezgâh koymuş, penceresi yok sadece kapısı var. Koyunu, köpeği bağlayamayacağın yere adamlar 500'e, 600'e kiraya vermiş. Diğer taraftan o adam da oturmaya mecbur kalmış bir yere kafamı sokayım da rüzgârı kessin diye düşünüyor. Üç dairelik apartmanda altı kiracısı var.” (Katılımcı: 13, Erkek: 56 Yaş).

4.1.2. Sosyal Yapı

Şükran Mahallesi Konya'nın en eski ticari bölgelerinden birisidir. Hemen doğusunda yer alan Bedesten Çarşısı, yıllardır ticari faaliyetlerin sürdürüldüğü bir merkezdir. Belediye komisyonu tarafından hazırlanan bir raporda 1960'lı yıllarda mahallede tüccar, esnaf ve memur kesimin yaşadıkları ve hayat standartlarının orta olduğu belirtilmektedir (Büyükşahin ve Aydın, 2020: 119). 2010'lu yılların başına gelindiğinde de bu durumun devam ettiği Yenice'nin (2011) çalışmalarında görülmektedir. Yenice'nin (2011) Konya'nın merkez mahallelerinde gerçekleştirdiği çalışma kapsamında katılımcıların hem doğum yeri hem de uzun süreli ikamet etme durumları sorulmuş ve Şükran Mahallesi'nde ikamet eden bireylerin %90'ı Şükran Mahallesi'nde doğup burada uzun süre ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada bireylerin daha çok emekli oldukları, hem aylık kazanç hem de taşınabilir ya da taşınamaz mülkiyet sahiplik konusunda önde oldukları tespit edilmiştir. Mahalle sakinleri için mahallede beliren en önemli sorunlar ise bakımsız çevre, otopark ve sosyal donatı eksikliği olsa da katılımcıların sadece %4'ü taşınmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Yenice'nin (2011) bu çalışması ile 2010'lu yılların başında Şükran Mahallesi'nde farklı etnik kimliğe sahip insanların olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak gerek fiziki yapıdaki sorunlar, gerek sosyal alanda eksiklikler nedeniyle mahallede ikamet eden yerel halkın

çevre mahallelere taşınmasıyla birlikte göçmen nüfus mahalleye yerleşmiş ve Şükran Mahallesi 'ndeki sosyal yapıda bir değişim yaşanmıştır.

Irak, Sudan, Uganda, İran, Filistin, Afganistan gibi sayısız birçok etnik nüfusu bünyesinde barındıran Şükran Mahallesi kentsel dönüşüm öncesinde kozmopolit bir yapıya sahip olarak karşımıza çıkmaktadır (Alptekin, vd., 2018: 97). Bu kozmopolit yapı ise daha çok nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır. Mahallede ikamet edenlerin büyük çoğunluğu kiracı olmakla birlikte çok az ev sahibi kendi mülkünde ikamet etmektedir. Başlarda yapıların eski olmasına bağlı olarak kiraların düşük tutulması bireylerin burada ikamet etmesinde önemli bir faktör olmuştur. Süreç içerisinde ise birçok ev sahibi kiralarda artış yapmış ve birçok göçmen aile bunun üstesinden gelebilmek için birkaç hane olarak aynı evde yaşamak zorunda kalmıştır.

Görüşme yapılan esnaflar Suriyelilerin mahalleye yerleşmesinden sonra ekonomik anlamda bir takım sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmektedirler. Suriyeliler mahallede ikamet etmeye başladıktan sonra alışkın oldukları yaşam tarzlarıyla birlikte giyim, alışveriş, yiyecek içecek, berber-kuaför gibi dükkânları da işletmeye başlamışlar ve ticari akış Suriyelilere yönelik olmuştur.

“Suriyelilerle konut değerlendirildi, öncesine göre iş yerleri değerlendirildi. Talep arttı. Ama biraz da biz gerilettik. Parayı bulan dükkânı evi bıraktı gitti uzak mahallelere. Onlar gidince yeri bunlara (Suriyelilere) kaldı.” (Katılımcı: 6, Erkek: 27 Yaş)

4.1.3. Kentsel Dönüşüm Öncesi Şükran Mahallesi ve Suç İlişkisi

Kentsel dönüşüm süreci öncesinde ev sahiplerinin farklı mahallelerde ikamet etmesiyle birlikte mahallede daha önce görülmemiş suç türleri ortaya çıkmıştır. Şükran Mahallesi'nde boş kalan evlerin bir kısmı kentsel dönüşüm öncesinde işgalci adı verilen kesimler tarafından gasp edilmiştir. Bu durumda ev sahipleri evlerinden herhangi bir kira getirisine sahip olamadıkları gibi evlerinde de kimlerin oturdukları hakkında bilgi sahibi olmamışlardır. Bir belediye görevlisinin konu ile ilgili ifadeleri konuyu özetler niteliktedir.

“Ev sahibi olup kendi evinde oturan var, ev sahibi olup evinde Türk kiracı oturtan var, ev sahibi olup evini yabancıya kiraya veren var, birde ev sahibi olup evinden haberi olmayan yüzlerce vatandaş var. Evinde kimin oturduğu belli değil. Bu işgalci olanlar diğer kiracıların %40'ına, %50'sine tekabül ediyor. İşgalci olanlar çalışmaya başlamadan önce yaptığımız ankette tespit edildi. İşgalci olduğunu söylemeyip başta kiracı olduğunu söylüyor, daha sonra kaç paraya kiraya oturduğunu sordüğümüzde kira vermiyor diyorlar. Bunlar genelde ya Suriyeli ya da kendi dezavantajlı grubumuz. Evine 10 yıldır gitmeyen ev sahibi var. Eve giden ev sahibini bıçakla kovalamışlar. “Aman şu evi alın beni bu mahalleden kurtarın” diyen ev sahipleri kentsel dönüşümden sonra çok memnun kaldı” (Katılımcı: 13, Erkek: 56 Yaş).

Kentsel dönüşüm öncesinde mahalle içerisinde bulunan yapıların bir kısmı kapısı olmayan, duvarı yıkık, harabe yapılarıdır. Bu yapıların mevcutluğu ise uyuşturucu maddelerin kullanımı için madde kullanıcılarına hizmet etmektedir. Ancak sadece uyuşturucu kullanımı konusunda kullanımı sağlayan bir mekân olmanın yanında uyuşturucu maddenin tedarik edilmesi konusunda da bir anlamıyla yol gösterici, referans suçlular mahallede yer almıştır.

“Eskiden kenetlenirdik, komşuluğumuz vardı. Destek olurduk birbirimize. Kimse kimseye bir şey yapmazdı sen kapıyı açık bırak git arkandan örtelerdi kapını. Top oynayarak büyüdük. Şimdi çocuklar uyuşturucu içinde büyüyor.” (Katılımcı: 8, Erkek: 48 Yaş).

“Buraya gelen Suriyelilerle burada oturan kimi vatandaş kanka oldular. Kanka olup işbirliği yaptılar. Biri kaçak sigara, uyuşturucu getirdi diğeri sattı. Çekilmez olmuştu artık” (Katılımcı: 12, Erkek: 36 Yaş).

“Buraya gelen Suriyelilerle burada oturan kimi vatandaş kanka oldular” ifadesinde işaret edilen vatandaşlar ise Suriyelilerden önce mahallede ikamet eden Afganlılardır. İddiaya göre özellikle bazı Afganlar uyuşturucu maddenin temin edilmesi noktasında ön plana çıkmışlardır. Mahalleye Suriyelilerin eklenmesiyle birlikte uyuşturucu maddelerin ya da kaçak olarak Türkiye sınırlarına getirilen diğer malzemelerin satışı konusunda işbirliği yaptıkları belirtilmektedir.

“Kentsel dönüşüm yıktı ama yapmadı hani daha buraları yıkacaktı buralar da olduğu gibi kaldı bak karşı dairemi boşalttılar, içinde ne var ne yok götürdüler. Cam yok demir yok dışarıdan giriyorlar bunun içine esrar uyuşturucu içiyorlar. Akşam kapıyı açıp dışarı çıkamam. Kapıyı kırsalar geçseler evime kim sahip çıkacak bana”. (Katılımcı: 10, Kadın: 31 Yaş).

Şükran Mahallesi’ne ilişkin kentsel dönüşüm süreci öncesinde mahallede yerliler ikamet ederken komşuluk, dayanışma, refah gibi kavramların ön plana çıktığı algısı hakimdir. Mahallede ikamet eden yerlilerin yerine farklı etnik kimliklerin görünürlük kazanmasıyla birlikte farklı suç türlerinin görünürlük kazandığını söylemek mümkündür.

“Kavga, gürültü hep. Bizle yaptıkları yokta kendi kendilerine pislikleri hep. Çekilecek dert değil. Başımıza verdiler bunları illallah ettik. Pislği, gürültüsü, kavgası, sesi. Kadınlarına bir şey demem ama erkekleri. Bak hepsi böyle değil ama iyi olanlar burada değil. Burada olanlar da oradaki çingenesi. Ne tanıdığım beyefendi Suriyeliler var, doktoru, öğretmeni. Benim çocuğuma Arapça öğretiyor biri ama burada oturmaz onlar. Onlar hatta buradakiler bizden değil diyor. Nereden geldi bunlar bilmem.”(Katılımcı: 2, Erkek: 65 Yaş).

Mahallede işyeri olan bir esnaf ise mallarının sürekli olarak çalınmasına karşın çözümü işyerini taşımak yerine evini Şükran Mahallesi’ne taşınmakta bulmuştur.

“Eskiden evim Lale Koleji’nin oradaydı. Dükkanı soydular, dükkanım Şükran’daydı. Borcu ödemek için evi sattım buraya da kiraya geldim.” (Katılımcı: 11, Erkek: 76 Yaş).

“İlk taşındığımda dükkandan yedi, sekiz yorganımı çaldılar (Roman vatandaşlar). Hemen çalarlar buldular mı fırsatı affetmezler. Eve de girdiler iki kere”. (Katılımcı: 7, Erkek: 72 Yaş).

Alana dair yapılan gözlemlerde ise birkaç evin fuhuş sektörü için kullanıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların fuhuş sektörü için işaret ettikleri kesim her ne kadar göçmenler olsa da sadece göçmenlerin fuhuş sektöründe olduğunu söylemek yanlış bir ifade olacaktır. Çalışmanın gerçekleştiği dönemde görüşme yapılan hayat kadını Türk vatandaşıdır. Bu nedenle yerli ve yabancı bazı kadınların mahalleyi fuhuş sektörü için kullandığını söylemek doğru olacaktır.

“Çok karışık mahalle. Kimin ne olduğunu bilmedik hiç. Fuhuşu, esrarı, eroini, alıp satanı, kullananı... Ev boşsa mutlaka içinde fuhuş yaparlar. Ne rezillikler gördüm de anlatamıyorum.” (Katılımcı: 2, Erkek: 65 Yaş).

Evlilik sektörü doğdu, Suriyelilerden kız alıp iki ay evliliğe üç bin para ödüyordu adam. Dolandırıyorlardı adamı. Kağıt toplama falan işin reklam kısmıydı. Esas fuhuş ve uyuşturucu satıyorlardı. Demografik yapı kötüydü, rol model yapı kalmadı, asgari ücretle geçineni ya da hırsız olanı kaldı. Benim mahallemde küçük hırsız profesyonel hırsız oldu hapiste. AMATEM’de uyuşturucu satan insanları tanıdı. Her köşede haraç toplayanlar vardı ”. (Katılımcı: 1, Erkek: 53 Yaş).

Genel olarak bireyler en çok kavga ve gürültüden yana şikâyetlerini dile getirmektedirler. Görüşme yapılan bireyler çoğunlukla doğrudan kendilerine yönelen suçun çok yoğun olmadığını, kendilerini genel anlamda güvende olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmaya kaynaklık eden tek kadın katılımcı açısından mahalle kendileri için alınan belirli tedbirlerle güvenli bir mahalledir ancak “Evden dışarı

çıkılmaz bir şey olmaz” diyen kadın görüşmeci, görüşmeden bir müddet sonra hapisten kaçan uyuşturucu satıcısı eşi tarafından öldürülmüştür.

“Kim kime geliyor kim geçiyor bilmiyorduk zaten. Eşim de başımızda olmayınca biz pek dışarı çıkmadık. Evden dışarı çıkmazsan başına bir iş gelmez. Benim korkacak bir şeyim yok. Apartmandakileri tanımam mesela tanımak da istemem. Kaç kere dövüştüm kirletmeyin temiz tutun diye ama uyan yok ki anlamıyor seni. Doğma büyüme buralıyım. Burada evlendim. Evimin karşısı boş sadece arada gürültü oluyor ama açmıyorum kapıyı” (Katılımcı: 10, Kadın: 31 Yaş)

Kadın görüşmeci ile görüşme yapıldığı sırada bir üst sokakta bir gece önce bıçaklı saldırı sonrası yaralanan Afganlı gencin kan izleri durmakta idi. Erkeklerin büyük çoğunluğu için mahalle güvenli olup çok azı çocukları için endişe duymaktadır. Ancak hemfikir olunan kanı ise güvenlik olgusunun dışarıdan gelen birisi için değişeceği yönündedir.

Görüşme yapılan bireylerin mahallede suçu deneyimlemesi; ya kendi başlarına gelmesi, ya aile üyelerinden birisinin başına gelmesi ya da görüp işitme şeklindedir. Suçu bizzat kendileri deneyimleyen bireyler;

“Bundan beş ramazan önce bıçaklandım. Dükkânımın önünde yine ramazan vakti bir kişiyi yedi sekiz Suriyeli sıkıştırmış dövüyordu. O zaman da ramazan olunca onun verdiği bir güçle çıktım kavga başladı sonrasında birinde bıçak varmış bıçakladı beni. Dükkâna adam geliyor mesela sigara ver diyor. Para vermeyecek belli gözünü korkutuyor ama alıştık artık bir şey yapamazlar. (Katılımcı: 6. Erkek: 27 Yaş)

“Kavga, gürültü, gasp hepsine şahit oldum. Benim kız Suriyeliler olayında okula gitmeye korkuyordu. Benim kızıma üç delikanlı Suriyeli bıçak çekti. Sabah okula bıraksam öğlen alamıyordum. Bir kere Suriyeli eline bıçak almış kılıç gibi gecenin bir yarısı “gördün mü kaçanı?” diyor bana. Beni bir benzetse (kaçan kişiye) bittin”. (Katılımcı: 8. Erkek: 48 Yaş)

Katılımcılar kentsel dönüşüm öncesinde mahallede herhangi bir sokaktan ya da bölgeden geçmekten korkmadıklarını, bir kısmı da sadece Balıklı Çeşme sokaktan geçmekten çekindiklerini ifade etmişlerdir. Balıklı Çeşme, kentsel dönüşüm öncesinde özellikle bekar Suriyeli erkeklerin ve Doğanlar mahallesinden (Roman vatandaşlar) gelen bireylerin gruplar halinde buldukları bir sokak olarak anlatılmaktadır. Mahallede ikamet eden bireyler ve Meram Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğünden elde edilen bilgilere göre sokak taciz, haraç ve kavga gibi suç olaylarına karışmış ve emniyet verilerinde yer almıştır. Ancak emniyet yetkililerinden bu duruma ilişkin bir veri paylaşımı olmamıştır.

Suriyelilerin suça karışması ise evli ya da bekar olmalarına göre değişim göstermektedir. “Bekarlar, ağırlıklı olarak savaş ortamı sebebiyle oluşan durumu fırsata çevirmek, yani çalışıp para kazanmak, imkanları daha iyi bir ülkede yeni bir hayat kurmak, askerden kaçmak gibi nedenlerle ülkeye gelmiştir (Koyuncu, 2014: 69)”. Bu nedenle kolay yoldan para kazanmak adına suça karışmaları evlilere oranla daha yüksek seviyededir.

“Suriyeliler de gelip hemen uyum sağladılar. Belli ki onlar da suçluymuş. Temizi var temiz olmayı var. Buraya gelenler çoğunlukla kirli işlere aşına insanlar. Yoksa mümkün değil bu kadar uyum sağlamaları. Hatta arsız hırsız ev sahibini bastırılmış derler ya onlar geldikten sonra abdalların çingenelerin çoğu tutunamadı burada. Ses, gürültü, yoldan geçene laf atma, yoldan geçene dik dik bakma, taciz, fuhuş hepsi var ama her Suriyeliyi aynı kefeye koyamam, bekarı var evlisi var. Bekarlar Suriye’den gelirken eşlerini oraya bırakan adamlar. O yüzden buradan parayı kaçırıp oraya aktarıyor. Parayı kazanmak için de kolay yoldan uyuşturucu işine bakıyor.” (Katılımcı: 14. Erkek: 42 Yaş)

Şükran Mahallesi'nin çöküntü hale gelmesi, sadece Suriyelilerin kente gelişi ile açıklanamaz bir olgudur. Çalışma sürecinde elde edilen verilere göre Suriyelilerden önce de uyuşturucunun, kaçakçılığın, fuhuşun yaşandığı bir mahalle olarak kendisini göstermektedir. Suriyeli bekar erkeklerin gelişi ile birlikte bozulan yapının çöküntü hale gelmesi hızlanmıştır.

“Mahalle Suriyelilerden önce nasılsa Suriyelilerden sonra da aynı şekilde devam etti. Sadece Suriyeli insanların sayısı çok fazla olduğu için suç oranı bu mahallede yükselmiş oldu. Ayrıca Suriyeliler kendi milletinden insanlarına karşı da acımasız insanlar. Birbirlerini dolandırmak, kandırmak, birbirleri ile kavga etmek sadece onlarda var. Eskiden hırsızlık olmazdı, yani burada oturan birbirini soymazdı, hırsız dışardan geldi, hırsız ithal ettik, gelenler birbirini dolandırdı”(Katılımcı: 3. Erkek: 53 Yaş).

Yapılan görüşmelerde dikkat çekilen bir konu ise emniyet yetkililerin içerisine düşecekleri herhangi bir sıkıntı durumunda mahallelilerin kenetlenmeye hazır olduğudur.

“Abdal (Roman) bıçak, silah kullanmaz. Tahta, sandalye bacağı, sopa onlarla kavga ederler ama hemen dağılırlar. Suriyeliler de kendi kendilerini bıçaklarlar. Başkasına karışmazlar. Burada bölücülük ve terör yok. (mahallede) Polise birisi kafa tutacak olsun, polisi dövmeye kalksın, polis (durum karşısında savunmasız kalsın) aciz dursun, mahalleli hücum eder polisi kurtarır” (Katılımcı: 2. Erkek: 65 Yaş).

“Daha dün akşam işte Afgan'ı bıçakladılar şurada. Eroin, esrar satıyor şurada ama ne oldu bilmem kandı her yer yeni geçti. İki sene önce Afganlı uyuşturucu satıcısını iki polis durdurdu. Onlar da iki kişiydi. Polis durdurdu, esrarı buldu. Gözümüzün önünde bizde bakıyoruz ama hareketinden anladık (Afganlı) bu biri bir şey arıyor. Şuna bak gözümüzün önünde polisi bıçaklayacak. Olacak iş değil “sana polisimizi bıçaklatır mıyız?”. Yığıldık hepimiz polisin yanına, polis ekibi daha sonra geldi”. (Katılımcı: 9. Erkek: 64 Yaş).

4.2. Kentsel Dönüşüm Uygulama Sırasında Şükran Mahallesi

4.2.1. Fiziki Yapı

Resmi gazetede yer alan Çevre ve Şehircilik Bakanlığınının 30/1/2015 tarihli 772 sayılı yazısı üzerine, 6306 sayılı Afet ve Risk Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un ikinci maddesine göre Bakanlar Kurulu tarafından onaylanması ile 2016 yılında Şükran Mahallesi'nde kentsel dönüşüm uygulaması başlamıştır. Yıkım sonrasında yerin altında Selçuklulardan kalma hamam, kümbet, kale gibi kalıntılara ulaşılması neticesinde yıkıma ara verilmeyip projenin içeriği değiştirilmiştir. Normalde yapılması planlanan bina sayısı düşürülmüş, onun yerine kale kalıntılarını içine dahil edecek şekilde yollar ve parkların olması gerekenin çok üzerinde büyüklüğe sahip olacak şekilde yeniden tasarlanmıştır.

Meram Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğünden alınan bilgilere göre Konya'nın tarihi dokusuna uygun olarak inşa edilmesi beklenen projede 747 konut ve 198 işyeri tahliye edilmiştir. Park ve yolların geniş tutulması ile ilk olarak planlanan nüfus sayısı 7500-8000 iken bu sayı 3000-3500'lere kadar düşürülmesi planlanmıştır. Sürecin 2019 yılında tamamlanmamasına bağlı olarak mahallede işyeri bulunan bazı esnaf ve vatandaşlar ise bu durumdan şikâyetçidir. “Zararı oldu, çok zararı oldu hem de. Yıkıtlar gittiler esnafın işi kalmadı. Fakir fukara zarar gördü bu yüzden.”(Katılımcı: 7. Erkek: 72 Yaş).

2019 yılında yapılan seçimler sonrasında merkez Meram ilçesine bağlı toplam 115 mahalle sayısı birleşmelerle 69'a düşürülmüştür. Bu durumda Şükran, Abdülaziz ve Sahibiata mahalleleri birleşerek tek bir isimde Sahibiata Mahallesi'ne dönüşmüştür (Meram Belediyesi). Bu çalışmanın planlama aşaması dönüşümden önce gerçekleştiği için çalışma yine Şükran Mahallesi şeklinde devam etmiştir.

Maliklerin bir kısmına dairelerine karşılık Ulurmak ve Aymanas mahallelerinden daire verilmiş bir kısmı ise daire yerine para almıştır. Şükran Mahallesi Şems, Hacı Fettah, Sahibiata mahalleleri ile komşu bir mahalle olması nedeniyle ekonomik durumu iyi olmayan birçok kiracı aile kentsel dönüşüm sürecinde bu mahallelere dağılmış durumdadır. Dezavantajlı gruplar çevre mahallelere yönelmesi ise ileride yeni bir çöküntü alanı olacağının sinyallerini vermiştir.

4.2.2. Sosyal Yapı

“Adam fakir zaten gider mi uzak mahalleye? Gitmez. E bu sefer Şems’e gidiyor, misal orayı çökertiyor. Şimdi yan mahalleler çökecek gör sen. Gerçi buralar komple birleşti Sahipata oldu ama oradan sonra bakalım nereyi çökertecekler”. (Katılımcı: 4. Erkek: 49 Yaş).

“Yanımız Sahibiata, oraya geçti kimisi. Aynı şeyler orda devam ediyor”. (Katılımcı: 2. Erkek: 65 Yaş).

Görüşme yapılan bireylerin büyük çoğunluğu açısından kentsel dönüşüm var olan yapıyı tamamen kötü duruma getirmiştir. Onlara göre mahalleye zararı olmayan, mahallenin yerlisi olan vatandaşlar kendilerine yabancı bir mahallede ikamet etmeye zorlanmıştır. Onlardan arda kalan yerlerde ise mahalleyi suçlu hale getiren insanlar kentsel dönüşüm sürecinde mahallede ikamet etmeye devam etmişlerdir.

4.2.3. Kentsel Dönüşüm Sürecinde Şükran Mahallesi ve Suç İlişkisi

Kentsel dönüşüm projesinin uygulanmaya geçirilmesinden önce var olan Hakkı olmayan Yere Tecavüz Suçu (TCK Madde 154) kentsel dönüşüm projesinin uygulamaya geçirildiği süreçte biçim değiştirmiştir. Kentsel dönüşüm sürecinde evleri işgal etme şekli iki yoldan gerçekleştiği görülmektedir. İlk olarak işgalcilerin herhangi bir aracı olmaksızın eve yerleşmesi ve ev sahiplerine herhangi bir ücret ödememesi, ikinci olarak işgalde sahte bir ev sahibinin aracılık etmesidir. Aracı olan kesimler ise kendilerine ait olmayan evleri kendilerine ait olarak göstermekte ve oldukça yüksek kiralarla zor durumda kalan göçmenlere vermektedirler. Bu durumda ikinci tanımlamadaki işgalci aslında aynı zamanda bir dolandırıcı tarafından kandırılan madurdur. Ancak gerçeği öğrendiğinde evden çıkmaması ise onu mağdur konumundan işgalci konumuna getirdiği söylenebilir. Özellikle kentsel dönüşüm sürecinde maliklerin başka bir mahalleden ev takas edip gitmesi ile boş kalan evler, eve yabancı bir başkaları tarafından çok yüksek fiyatla kira kontratı düzenlenmiş ve zor durumdaki göçmenlere verilmiştir.

“Ama şunu gördüm, Suriyeli bir evi 1000 liraya kiralyor. Daha sonra burayı 2000 liraya veriyor, 1000 lirayı kendi alıyor, 1000 lirayı ev sahibine veriyor. Bu sefer kiraya oturan aile 3 aile oturuyor. Kendi halkını aldatıyor, birbirlerine madik atıyorlar. Boşaltılan evleri yıkmak için bekletiyoruz, yıkılacak bina sayısı artsın diye bekliyoruz. İnsanlara zaman veriyoruz derken zaman geçiyor. Ona göre belirli program yapıp mahalleye döndüğümüzde yine yıkamıyoruz çünkü ya adamlar çıkmamış oluyor ya da Suriyeliler kendisi gibi Suriyelilere evi kiraya veriyor. Benim binamı Suriyeli kiraya veriyor. Siz kimsiniz diyorum, “biz burayı kiraya tuttuk diyorlar. Adamı (kiralayan) arayıp çağırıyoruz yine kendi halkından adam geliyor. Arapça yazmışlar, fiyat yazmışlar. Hem de çok yüksek fiyata kiraya veriyor. 3000-4000 peşin istiyor. “Sen bu evi kime kiraya verdin?” diyoruz hemen Arapça-Türkçe bağırarak konuşmaya başlıyor. Şimdi bu evi boşalt desem dört binim boşa gidecek diyor. Otur desem binayı yıkacaksın çıkartmam gerekiyor”. (Katılımcı: 13. Erkek: 56 Yaş).

Bu süreçte yine daha önce karşılaşılmayan yağma suçu görülmektedir. Özellikle belediyeden ev alan maliklerin bıraktığı evlerin yağmalandığı gibi henüz belediye ile anlaşmadan evini kiraya verip başka mahallede yaşayan bireyler de yağmalama suçunun mağdurları olmuştur. Başka bir mahallede oturup evini kiraya veren ev sahibi ise bu durumu şöyle aktarmaktadır:

“Biz bu mahalleye dayanamayıp taşındık. Adam (kiracı) evden dün çıkmış, bugün her şeyi götürmüş. Şimdi komşular beni arıyor “abi senin tahtaları söküyor” diyor. Ne yapacağım şimdi ben, adam dün çıktı 750’ye oturuyordu, bugün sabah adam (yeni kiracı) evi temizledi akşam (yağmacılar) evi sökmüşler. Yeni kiracı ben burada oturamam diyor. Ben şimdi ne yapacağım. Kapıyı sökmüşler, demirleri sökmüşler, saati çalmışlar, camları kırıp dolapları sökmüşler, boruyu kırmışlar, su boşa akıyor şimdi. Hakkımı helal etmiyorum. Eşim hasta, rutubet zarar veriyor, kendine gelsin diye çıktım. Nasıl olsa kentsel dönüşümle gidecekti o yüzden çıktım ama ev boş kalınca beni mağdur ettiler. Keşke çıkmasaydım. Şimdi ben mağdur kaldım. 750’ye kiraya verdim kendim 900’e Keçecilerde ev tuttum. Şimdi ben ne yapacağım. Kapı takmaktan usandım (bıktım). Keşke çıkmasaydık mahrum kaldık.” (Katılımcı: 5. Erkek: 66 Yaş).

“Kentsel dönüşümden sonra yağma ve hırsızlık arttı. İnsanların evine izinsiz belgesiz oturmalar başladı. Belediye bu süreçte evi boşalttığı anda belediyeye geçen boş evi kendisine hak talep ediyor. Elektrik ve su saatlerini kaçak kullanım için ayarlamışlar. Evden giderken de dış kapısına kadar her şeyi çalıyorlar”. (Katılımcı: 14. Erkek: 42 Yaş).

Araştırmaya kaynaklık eden katılımcıların mahalleye yabancı insanlar için güvensiz olarak işaret ettikleri bölgeler, kentsel dönüşüm sürecinde nüfusun yoğunluğunu kaybetmesi ile birlikte tekrar eski konumuna ulaştığı yönündedir.

“Azaldılar bak sen şimdi girdin ya o zaman giremezdin buraya. Zor yani rahatsız olurdun. Bir şey demeseler bile bakışlarından çekinirdin”. (Katılımcı: 12. Erkek: 36 Yaş).

“Eski kalabalıklığı kalmadı önceden kalabalıktı akşamları kalabalık olurdu sesleri duyardık”. (Katılımcı: 10. Kadın: 31 Yaş).

5. Sonuç

Şükran Mahallesi’nde uygulamaya başlayan kentsel dönüşümün tamamlanması beklenirken, bekleyen süreçte mahalle sosyal anlamda yeni sıkıntılara gebe kalmıştır. Şükran Mahallesi’ndeki yapıların fiziki anlamda yetersiz olması gibi nedenlere bağlı olarak mahallede ikamet eden yerli halkın farklı mahallelere doğru hareket etmesiyle boş kalan konutlar ya ev sahipleri tarafından değerinin çok üstünde kiraya verilmiş ya da ev sahibinin ilgilenmediği mekanlar dolandırıcılar tarafından başkalarına yine değerinin çok üstünde kiralanmıştır. Kentsel dönüşümle birlikte yaşam koşullarına yakışmayan mekanlar bu süreçte ortadan kaldırılmış ancak süreç içerisinde farklı suçlarda görünürlük elde etmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre Şükran Mahallesi’nin Suriyelilerin gelmesinden önce uyuşturucu, fuhuş, hırsızlık, meskeni işgal gibi suçlara ev sahipliği yaptığını söylemek mümkündür. Suriyelilerin gelişi ile birlikte kendi aralarında kavga, adam yaralama gibi cana karşı suçlar, evlilik vaadiyle son dönemlerde popüler olan “Suriyeli Gelinler”, gürültü ve yüksek sesle konuşma gibi çevreye karşı suçlar mahallede kendisini göstermiştir. Kentsel dönüşüm projesinin uygulama safhasında birçok yapı yıkılmış ancak bu sefer mahallede daha önce karşılaşılmayan suçlar görülmüştür. Kentsel dönüşüm için belediye ile anlaşmaya varan ev sahiplerinden arda kalan yapılar ya dolandırıcılar tarafından zor durumda kalan Suriyeli ailelere çok yüksek fiyatlarla kiraya verilmiş ya da içerisindeki kullanım malzemeleri yağmalanmıştır. Kentsel dönüşüm projesinin uygulama safhasında bazı suçlar süreklilik göstermeye devam etmiştir. Mahalle içerisinde fuhuş için kullanılan mekanlar yıkılmış ancak belediyenin yıkması için boş kalan daireler yine fuhuş ya da uyuşturucu madde kullanımı için kullanılmıştır.

Kentsel dönüşüm sürecinde ev sahipleri ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda daha iyi şartlarda bulunan mahallelerde ev sahibi olarak Park ve Burgess’in işaret ettiği halkalar arasında hareketliliği elde etmişlerdir. Ancak suç geçmişi olan ya da ekonomik anlamda zor durumda kalan bireylerin

hemen yakındaki Sahibiata, Hacı Fettah, Şems gibi mahallelere taşınması aynı halka içerisinde hareket ettiklerini göstermektedir. Bu durumda tıpkı Şükran Mahallesi'nde olduğu gibi yakın zamanda bu mahallelerin de çöküntü haline gelmeleri kaçınılmaz olacaktır. Sonuç olarak kentsel dönüşüm uygulamaları belirli bir bölge için suçta kaynaklık eden alanların temizlenmesi adına önemli görülse de suçta ıslah etmek yerine çevrelere dağıtmaktadır. Bu bağlamda kent güvenliği açısından kentsel dönüşüm uygulamalarının diğer mahalleleri suçta açık hale getirdiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akalın, M. (2016). 'Kentsel dönüşüm projelerinin suç oranlarına etkilerinin değerlendirilmesi: ankara Altındağ örneği'. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:5, Sayı:9, s. 5-33.
- Aksoy, E. (2007). Suç ve güvenli kent yaklaşımı. *Dosya 6*, TMMOB Bülten 55, Kasım-Aralık, Ankara.
- Alptekin, K. Ulutaş, A. D. Gündüz, U. D. (2018). Konya'da geçici koruma altında yaşayan Suriyeliler üzerine bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:40/2, Ekim, 87-114.
- Alver, K. (2013). *Mahalle*. Ankara: Hece Yayınları.
- Ataç, E. (2007). Kent ve suç: suçun kentsel mekândaki algısı 'güvensizlik hissi'. *Dosya 06*, Bülten 55, Kasım-Aralık.
- Ayhan, İ.; Çubukçu, K. M. (2007). Suç ve kent ilişkisine ampirik bakış: Literatür taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:3, Sayı:5.
- Bal, H. (2011). *Kent Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, 5. Baskı, Isparta.
- Büyükşahin, S.; Aydın, D. (2020). Konya Şükran mahallesinde sivil mimari bellek (20. Yüzyıl). *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Cilt.15, Sayı: 29, Şubat.
- Ertaş, M. (2011). Kentsel dönüşüm çalışmalarında sosyal boyutun incelenmesi, Ankara ve Londra örnekleri. *Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Teknik Online Dergisi*: 10(1), 1-18.
- Güçlü, S. (2009). *Kentsel sosyal problemler*. Ankara: Siyasal Yayınları.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye'de kentleşme dinamiklerinin suçta etkisi. *AÜHFD*. 255-281.
- Koyuncu, A. (2011). Sosyoloji kuramlarında kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:25, 31-56.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Meram Belediyesi "konya'nın kalbine neşter", Haberler, <https://meram.bel.tr/Content.aspx?CategoryID=23&ContentID=3394>. 2020.
- Meram Belediyesi. (2020). "Başkan Kavuş: Şükran'ı şehrimize kazandırmak adına gece gündüz demeden 7/24 çalışıyoruz". Bağlantı Linki: <https://www.meram.bel.tr/tr/icerik/23/4793/baskan-kavus-sukrani-sehrimize-kazandirmak-adina--gece-gunduz-demeden-724-calisiyoruz.aspx>. Erişim Tarihi: 22.12.2021
- Özden, P. P. (2008). *Kentsel Yenileme*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Özer, M. O.; Beyazıt, E. (2020). Kent kuramları bağlamında türkiye'deki suriyeli sığınmacılar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 46, 545-562.
- Park, E. R.; Burgess, E. W. (2015). *Şehir*. Çev., Pınar K. Kayalığıl, Ankara: Heretik Yayınları.
- Şentürk, Y. (2012). Kavramsal kentler karşısında sorunlu kentler; üçüncü dünya kenti anlatılarının yeniden değerlendirilmesi. *Toplumbilim*, ISSN-1301-0468.
- Tatlıdil, E. (1992). Kent sosyolojisi: Kuram ve kavramlar, *Sosyoloji Dergisi*, Sayı:3, 25-44.
- Tolan, B. (1991). *Toplum Bilimlerine Giriş*, Ankara: Aşiyen Kitabevi.
- Tosun, E. K. (2010). Kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasına yönelik bir araç olarak kentsel dönüşüm projelerinin eleştirel bir bakışla değerlendirilmesi. *21. yüzyıl kentleri, mekan, kültür ve yönetim perspektifinde, Bursa*: Ekin Yayınları, s.139-195.
- Ünsal, T. (2015). Kentleşme ve suç ilişkisi: Çocuk suçlular. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 6, Sayı:23.
- Wacquant, L. (2010). *Kent Paryaları*. Çev. Mehmet Doğan, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Şükran Neighborhood, located in Konya's central Meram district, has a history of more than 50 years before urban transformation. With the buildings preserved for more than 50 years, Şükran Neighborhood is seen with both immigrant and immigrant mobility. In the process, while the households moved to the neighborhoods where new buildings were built, the people in the disadvantaged groups gained visibility in the Şükran District. With the evacuation of these places by the locals in Şükran Neighborhood, the neighborhood first hosted different ethnic groups such as Roma, then Afghans and Somalis. Finally, as of 2011, some of the Syrians who took refuge in Turkey due to the internal conflicts in Syria have turned to this neighborhood due to economic concerns, and the neighborhood has now become one of the neighborhoods where both Syrian refugees and citizens of other countries reside. In order to improve the building stock in the neighborhood and to add value again in economic terms, urban transformation studies were started in Şükran Mahallesi, which was declared as a "risky area" with the proposal of the Ministry of Environment and Urbanization in 2016. In this context, the aim of the study is to reveal the role of the urban transformation project implementation, which started in Şükran District in 2015, in the relationship with crime.

In order to improve the building stock in the neighborhood and to add value again in economic terms, urban transformation studies were started in Şükran Mahallesi, which was declared as a "risky area" with the proposal of the Ministry of Environment and Urbanization in 2016. In this context, the aim of the study is to reveal the role of the urban transformation project implementation, which started in Şükran District in 2015, in the relationship with crime. The relationship between urbanization and crime is generally related to the fact that socio-economic factors that arise as a result of unhealthy urbanization will cause crime. Urban transformation practices, which are thought to be important in the fight against crime, are considered important in terms of rehabilitating the areas that cause crime and giving a new identity to the place without associating it with the crime. In this context, the role of urban transformation practices in preventing crime or whether new crimes are experienced in addition to existing crimes due to urban transformation within the space is examined within the scope of this study.

Methods

Within the scope of the research, a qualitative research was conducted with 15 participants residing in Şükran District before the urban transformation. In order to understand the relationship between city and crime, semi-structured interview technique was used in the interviews. The sources of the study were determined as individuals residing in the neighborhood between 2010-2019 or moving between these dates, and interviews were not conducted with Syrians due to language problems. Within the scope of the study, it was analyzed with thematic conceptualizations in line with the data obtained from the field.

Conclusion

While the urban transformation, which started to be implemented in Şükran District, is expected to be completed, it has been concluded that the neighborhood is pregnant with new social problems in the pending process. According to the findings of the research, it is possible to say that Şükran District was home to crimes such as drugs, prostitution, theft, and occupation before the arrival of Syrians. With the arrival of the Syrians, crimes against life such as fighting among themselves, injuring people, crimes against the environment such as "Syrian Brides", which have been popular lately with the promise of marriage, noise and talking loudly, showed themselves in the neighborhood. During the implementation phase of the urban transformation project, many buildings were demolished, but this time, crimes that had not been encountered before were seen in the neighborhood. The buildings left behind by the landlords, who reached an agreement with the municipality for urban transformation, were either rented to Syrian families who were in a difficult situation by fraudsters at very high prices, or the usage materials inside were looted. Some crimes continued to show continuity during the implementation phase of the urban transformation project. The spaces used for prostitution in the neighborhood were demolished, but the apartments left empty for the municipality to demolish were again used for prostitution or drug use.

In the process of urban transformation, homeowners have achieved mobility among the circles pointed out by Park and Burgess as homeowners in neighborhoods with better economic, cultural and social conditions. However, the fact that individuals with a criminal history or in financial difficulties move to nearby neighborhoods such as sahibindenata, Hacı Fettah, and Şems shows that they act within the same circle. In this case, it will be inevitable for these neighborhoods to become collapsed in the near future, just like the Şükran District. As a result, although urban

transformation practices are considered important for a certain region in terms of cleaning the areas that are the source of crime, they distribute the crime to the environment instead of rehabilitating it. In this context, it can be said that urban transformation practices make other neighborhoods open to crime in terms of urban security.